

КЛЮЧОВІ ЗМІНИ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ — УКРАЇНА 2023

Цей документ було підготовлено Сюзен Меллер Нільсен, ЄФО, у листопаді 2023 року.

Зміст цього документа є виключною відповідальністю Європейського фонду освіти (ЄФО) і не обов'язково відображає погляди установ ЄС.

© Європейський фонд освіти (ЄФО), 2023

Відтворення дозволено лише із зазначенням джерела.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З початком повномасштабної війни Росії проти України 24 лютого 2022 року країна не зволікала й офіційно подала заявку на вступ до ЄС усього за чотири дні.

8 листопада 2023 року Європейська Комісія прийняла Пакет щодо розширення 2023 року з рекомендацією розпочати переговори про вступ з Україною.

У контексті політичних подій в Україні Президент Володимир Зеленський доручив уряду стратегічний мандат із сильним акцентом на розвиток людського капіталу. Освіта визнана одним із пріоритетів країни, одразу після головної мети — забезпечення перемоги у війні, що триває.

Така пріоритетність освіти ґрунтується на фундаментальному політичному порядку денному, згідно з яким сильна освітня система, що сприяє поширенню сучасних знань і навичок, є необхідною умовою для досягнення Україною амбітної мети — досягти ВВП у розмірі одного трильйона доларів США.

Новий міністр освіти і науки Оксен Лісовий був призначений у квітні 2023 року. У новому баченні освіти, презентованому в серпні 2023 року спільно з Міністерством цифрової трансформації, робиться акцент на ключових аспектах, зокрема на оптимізації та управлінні освітою, ролі викладачів, освітньому контенті та диджиталізації.

Поточні реформи у сфері професійно-технічної освіти (ПТО) підкреслюють децентралізацію, забезпечення якості та державно-приватне партнерство як фундаментальні стратегії для вдосконалення системи ПТО, узгодження її з міжнародними стандартами та сприяння сталому розвитку.

В Україні наразі приблизно 5 мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО), іще 6 мільйонів українських біженців перебувають переважно в Європі. Через близькість конфлікту, особливо в східних регіонах, кількість зареєстрованих ВПО збільшилась. Основними рушійними силами переміщення та повернення є пов'язані з конфліктом можливості працевлаштування та бажання воз'єднатися з родиною чи друзями. Майже 1 мільйон нинішніх ВПО мають на меті повернутися та підкреслюють прагнення до повернення до нормального життя та реінтеграції.

Міжнародні фінансові угоди та пропозиція Європейської Комісії щодо створення «Українського фонду» в червні 2023 року підкреслюють глобальні зусилля, спрямовані на допомогу Україні у її відновленні та модернізації, що потребує значного фінансування. Орієнтовна вартість відбудови та відновлення України злетіла до 411 мільярдів доларів США, що вдвічі перевищує розмір її довоєнної економіки. Передбачається десятирічний план відновлення з поєднанням державного та приватного фінансування. Україна одночасно прагне до вступу в ЄС і стикається зі складними викликами як у відновленні, так і в проведенні реформ. Таким чином, «Український фонд» має на меті надання Україні послідовної та гнучкої фінансової підтримки в розмірі 58 млрд євро протягом 2024–2027 років.

У результаті реструктуризації уряду було створено Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури, що оптимізувало зусилля з відбудови.

ЄФО активно підтримує Україну та зосереджує увагу на освіті та ринках праці з метою сприяння економічному зростанню. ЄФО оголосив про розробку Комплексного плану, який передбачає підтримку тісної координації з українською владою та Європейською Комісією. План виконується Українською цільовою групою ЄФО, а підтримка відповідає пріоритетам України та цілям Європейської Комісії, що сприяє негайному постконфліктному відновленню і середньостроковим зусиллям, пов'язаним зі статусом України як кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Крім того, ЄФО здійснює нагляд і збирає інформацію для моніторингу та оцінки того, як вторгнення впливає на мобільність людей, його наслідки для робочої сили та ринку праці, а також його вплив на освітні установи.

1. Ключові політичні, демографічні, економічні та соціальні характеристики

Політичні процеси

24 лютого 2022 року Росія напала на Україну, що стало наслідком ескалації російсько-українського конфлікту, який розпочався у 2014 році. Це призвело до спустошливої гуманітарної кризи, спричиняючи масові втрати людських життів, руйнування інфраструктури та страждання людей.

У контексті значних політичних змін в Україні президент Володимир Зеленський делегував Уряду стратегічну місію, зосередивши увагу на розвитку людського капіталу. Освіта була визначена як другий пріоритет нації після перемоги у війні, що триває. Причина такого визначення пріоритетів очевидна: добре освічене населення, яке володіє сучасними знаннями та навичками, відіграє важливу роль у реалізації прагнення України досягти ВВП в один трильйон доларів США (МЦТ, серпень 2023 року).

23 червня 2022 року Європейський парламент без зволікань ухвалив резолюцію на підтримку кандидатури України на членство в ЄС. З огляду на досягнутий прогрес України та поточних реформ Європейська Комісія у своїй рекомендації 8 листопада 2023 року порадила Європейській раді розпочати переговори щодо вступу України до ЄС (Європейська Комісія, 8 листопада 2023 року).

Під час реструктуризації уряду в грудні 2022 року в Україні відбулися суттєві зміни в міністерствах. Було об'єднано Міністерство інфраструктури та Міністерство розвитку громад і територій, у результаті чого було створено новий суб'єкт — Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури. Об'єднання цих міністерств має на меті впорядкувати процес відновлення в країні та сприяти кращій координації і забезпеченню більш системного підходу до відбудови, особливо в регіонах, що постраждали від конфлікту. Критично важливими пріоритетами для цього об'єднаного міністерства є завершення реформи децентралізації, впровадження політики енергоефективності та збереження стратегічного фокуса на транспортному секторі. Останнє передбачає прозорі зусилля з відновлення, покращення логістики для експортерів та вивчення різних інвестиційних моделей у ключових секторах інфраструктури, як-от залізниця, дороги, порти, авіація та поштові послуги (Урядовий портал України, 1 грудня 2022 року).

Під час Конференції з питань відновлення України, що відбулася в Лондоні в червні 2023 року, Європейська Комісія, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародна фінансова корпорація (МФК) підписали угоди на загальну суму понад 800 мільйонів євро. Ці угоди спрямовані на залучення приватних інвестицій для відновлення та відбудови економіки України. За підтримки Європейського фонду сталого розвитку плюс, фінансового підрозділу Інструмента

«Сусідство, розвиток і міжнародне співробітництво» (NDICI-Global Europe), ці угоди підкреслюють колективну міжнародну прихильність до залучення приватного сектору до зусиль із відновлення та відбудови України.

20 червня 2023 року Комісія внесла пропозицію про створення «Українського фонду» — спеціального фінансового механізму, спрямованого на надання послідовної та передбачуваної підтримки Україні протягом 2024–2027 років з акцентом на відновлення, відбудову та модернізацію. «Український фонд» — це результат спільних зусиль держав-членів ЄС, європейських фінансових установ у рамках ініціативи «Команда Європа» та інших міжнародних фінансових інституцій. Це партнерство координується через Міжвідомчу координаційну платформу донорів за участі ключових зацікавлених сторін, як-от громадянське суспільство, приватний сектор та місцеві органи влади. Виділяючи до 50 мільярдів євро у вигляді грантів і

кредитів, Фонд має на меті допомогти Україні в підтримці макрофінансової стабільності, сприянні відновленню, відбудові та модернізації країни, а також у впровадженні ключових реформ, необхідних для процесу вступу до ЄС протягом цього періоду (ЄК, червень 2023 року).

Демографічні показники

За даними Державної служби статистики України, у 2022 році в Україні було зареєстровано 41,1 мільйона жителів.

В Україні налічується приблизно 5,1 мільйона внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і ще 6,231 мільйона українських біженців у всьому світі, з яких 5,873 мільйона в Європі. З початку червня кількість переміщених осіб зменшилася через зміни в методології підрахунку. Через близькість до зон конфліктів, особливо в східних регіонах, кількості зареєстрованих ВПО помітно збільшилась. Багато хто повернувся, особливо в такі міста, як Київ, Київська й Харківська області, як з-за кордону, так і в межах України.

Війна в Україні, на жаль, призвела до 26 015 жертв серед цивільного населення, з яких 9 369 загиблих і 16 646 поранених (30 липня 2023 року). Основна причина цих жертв — використання вибухової зброї, як-от артилерійські обстріли, ракети, реактивні снаряди та повітряні удари. Українські сили продовжують контрнаступ, що призвело до незначного прогресу на передовій. Попри вихід Росії із Чорноморської зернової ініціативи, портова інфраструктура Одеси зазнала низки атак ракетами й безпілотниками, які завдали значної шкоди цивільній інфраструктурі (УКГП ООН, 31 серпня 2023 року).

Конфлікт і пов'язана з ним відсутність можливостей працевлаштування є основними чинниками як переміщення, так і повернення, але значну роль відіграє також бажання возз'єднатися з родиною або друзями. Приблизно 1,04 мільйона нинішніх ВПО висловили намір повернутися до свого регіону походження та підкреслили прагнення повернутися до нормального життя та реінтеграції в свої громади (УКГП ООН, серпень 2023 року). Ситуація постійно змінюється, що вимагає постійного моніторингу та підтримки постраждалих від конфлікту.

Ключові економічні процеси

Очікується, що цього року економіка України зросте на 0,5% після значного падіння на 29,1% у 2022 році через російське вторгнення. Попри величезні економічні збитки, завдані вторгненням, відкриття чорноморських портів і відновлення торгівлі зерном, а також значна донорська підтримка сприяли поживленню економічної активності протягом року. За останніми оцінками Світового банку, вартість відбудови та відновлення в Україні зросла до 411 мільярдів доларів США, що вдвічі перевищує обсяг довоєнної економіки України у 2021 році (Світовий банк, квітень 2023 року).

Спільний оціночний звіт Уряду України, Групи Світового банку, Європейської Комісії та Організації Об'єднаних Націй свідчить про значне збільшення оціночної вартості відбудови та відновлення України, яка сягає 411 мільярдів доларів США (еквівалент 383 мільярдів євро). Ця оцінка охоплює період від вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року до першої річниці війни 24 лютого 2023 року. Існує нагальна потреба в критично важливих інвестиціях на відбудову та відновлення у 2023 році в розмірі 14 мільярдів доларів США. Потреба у фінансуванні перевищує кошти, виділені урядом у бюджеті на 2023 рік, що зумовлює необхідність додаткового фінансування в розмірі 11 мільярдів доларів США для задоволення цих нагальних потреб, включно з непрофінансованими бюджетними потребами та фінансуванням для підтримки державних підприємств і стимулювання приватного сектору.

У Спільному оціночному звіті також підкреслюється важливість подальшої підтримки та інвестицій в Україну з метою сприяння відновленню та відбудови, а також наголошується на значному впливі на економіку та суспільство країни. В оцінці продемонстровано значну шкоду та значні людські жертви, особливо для збіднілих і вразливих верств населення, коли мільйони людей опинилися за межею бідності, а також значний регрес у досягненні різних цілей сталого розвитку (ООН, березень 2023 року).

Ключові соціальні питання

В Україні умови життя стабілізувалися після потрясінь, спричинених війною, але взимку 2022–2023 року вони знову погіршилися через масштабні перебої з постачанням комунальних послуг.

Значного впливу зазнають джерела заробітку: втрата роботи та зниження доходів впливає на домогосподарства, особливо на ВПО та людей, що повернулися. Ризики для продовольчої безпеки виникли через перебої на сільськогосподарських ринках, що вплинули на виробництво й торгівлю. Вразливі групи стикаються з проблемами соціальної інтеграції, які поглиблюються соціальною стигматизацією (ООН, червень 2023 року).

Війна, що триває в Україні, впливає на мільйони жінок і дівчат, збільшуючи рівень насильства за ознакою статі та бідності. ЮНФПА, який надає важливі послуги у сфері репродуктивного здоров'я та захисту, терміново потребує 99 мільйонів доларів США у 2023 році, щоб розширити свою діяльність в Україні та сусідніх країнах. Ризик насильства за ознакою статі зріс під час конфлікту, що зумовило необхідність покращення доступу до послуг захисту (UNFPA, серпень 2023 року).

У контексті гуманітарного доступу, проблеми безпеки через міни та вибухонебезпечні пережитки війни є основними перешкодами. Прямі напади на гуманітарний персонал та інфраструктуру зменшилися, але не припинилися. Важкодоступні райони поблизу лінії фронту й ті, що не перебувають під контролем українського уряду, створюють значні проблеми. Певні групи, зокрема люди похилого віку, ЛГБТКІ+, роми, громадяни третіх країн і сільські жителі за межами спільних місць проживання, намагаються отримати доступ до допомоги та інформації про гуманітарну допомогу (УКГП ООН, березень 2023 року).

2. ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

2.1 Тенденції та виклики

Стратегія та законодавчі рамки освіти

Президент Володимир Зеленський поставив перед урядом важливу місію із фокусом на розвитку людського капіталу, особливо наголошуючи на створенні першокласної освітньої системи в Україні. Мета полягає в тому, щоби побудувати освітню систему, здатну виховувати кваліфікованих і повноцінних особистостей, що отримали належну підготовку для забезпечення процвітання в умовах інноваційної економіки, що швидко розвивається.

Освіта є другим головним пріоритетом країни після перемоги в конфлікті, що триває. Освічені люди розглядаються як ключ до досягнення мети ВВП України в один трильйон доларів США. Щоб досягти цього, Міністерство освіти і науки співпрацює з національними зацікавленими сторонами, щоб забезпечити відповідність бачення потребам педагогів.

Під час Щорічної української освітньої конференції в серпні 2023 року, Міністр освіти і науки та Віцепрем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій представили нове бачення трансформації освіти. Основні аспекти освітньої трансформації такі:

- управління освітою: директори розглядаються як проактивні менеджери з інноваційними підходами;
- освітня професія: професія вчителя має бути переосмислена, мають бути забезпечені можливості для зростання, самовираження та справедливої винагороди;
- освітній простір: школи мають перетворитися на сучасні простори, що сприяють індивідуальному розвитку та навчанню;
- зміст і сенс освіти: освітні програми мають бути зосереджені на передачі знань і розвитку важливих «м'яких» навичок, як-от комунікабельність, стійкість, допитливість і творчість.

Згідно з угодою між ЄС та Україною від червня 2023 року обидві сторони підтверджують свій намір:

- сприяти подальшому співробітництву між школами та надавати підтримку вихованню дітей-переселенців;
- підвищити обізнаність про можливості, які пропонує програма Еразмус+, шляхом підтримки надання додаткових шкільних підручників для українських учнів та сприяти розширеній участі українських організацій у міжнародних заходах Еразмус+.
- сприяти визнанню кваліфікацій для людей, які тікають від війни Росії проти України;
- посилити участь МОН у робочих групах та заходах із взаємного навчання в рамках Стратегічних рамок Європейського освітнього простору.

Поточна законодавча реформа системи ПТО в Україні, започаткована Законом «Про освіту» у 2017 році, забезпечує стратегічну основу для змін в освіті, зокрема й у ПТО. Цей закон запроваджує концепцію Нової української школи та наголошує на Національній рамці кваліфікацій (НРК), навчанні впродовж життя та ключових компетентностях в освіті. Він також встановлює Національну систему кваліфікацій (НСК), галузеві рамки кваліфікацій та часткові кваліфікації.

Концепція «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта», яка була прийнята у 2019 році і яка буде основою для політики у сфері ПТО до 2027 року, фокусується на трьох пріоритетах: децентралізація управління та фінансування ПТО, впровадження забезпечення якості та сприяння державно-приватному партнерству в ПТО.

У 2019 році Україна затвердила «Потенціал компетентностей (Державний стандарт початкової освіти)» в рамках пакета нових освітніх стандартів. Ця рамка формує державні стандарти для різних рівнів освіти, у тому числі ПТО (рівні МСКО 2 і 3).

Для покращення політики у сфері ПТО, Рада з питань розвитку ПТО, створена в березні 2021 року, доповнює регіональні ради з питань ПТО при Офісі Президента. Очікується, що належна інституціоналізація цієї структури сприятиме підвищенню актуальності політики та координації між національним та регіональним рівнями, а також узгодженню з процесом децентралізації.

Витрати на освіту

Всупереч складній ситуації, Україна демонструє сильну фінансову підтримку галузі освіти, виділяючи на неї значний відсоток свого ВВП. Державні витрати на освіту становлять 6,0% ВВП, а приватні витрати додають ще один відсотковий пункт. Це ставить Україну в один ряд із провідними країнами світу за рівнем витрат на освіту. Зокрема, така підтримка частково обумовлена правовими вимогами, передбаченими в Законі «Про освіту», що передбачають виділення щонайменше 7% ВВП в освітній галузі. Крім того, закон наголошує на збільшенні стартової заробітної плати вчителів учетверо до 2023 року. Однак досягнення цього підвищення заробітної плати призведе до зростання витрат на освіту, підвищивши її із 6% до 8,8% ВВП до 2023 року. Таке потенційне зростання викликає фіскальні занепокоєння в Україні (ЄФО, 2020 рік).

Орієнтовна вартість відновлення освітньої інфраструктури України становить значні 10,7 мільярда доларів США. Цей фінансовий прогноз охоплює такі важливі аспекти, як модернізація навчальних закладів, впровадження сучасних технологій, підвищення освітніх стандартів та забезпечення необхідних ресурсів для загального розвитку системи освіти. Інвестиції в освіту — це фундаментальний крок до формування кваліфікованої та обізнаної робочої сили, необхідної для майбутнього зростання та розвитку країни. Виділення цих коштів на освіту відіграватиме ключову роль у відродженні сектору та наданні молоді інструментів, необхідних для досягнення успіху (ООН, березень 2023 року).

Доступ, участь і передчасне залишення школи

Станом на 7 липня 2023 року, 3 450 освітніх закладів було пошкоджено або знищено (11% від загальної кількості), а 130 закладів ПТО (18,2% від загальної кількості) було розбомблено або знищено. У Донецьку понад 80% закладів ПТО було пошкоджено або знищено, проти 56% в Луганську, і більш ніж третину в Харкові, Миколаєві та Чернігові (ЄФО, липень 2023 року).

У вересні 2023 року 85% закладів ПТО відновили навчання, з яких 27,8% — очно, 36% — дистанційно та 46% — у змішаному форматі. (ЄФО, липень 2023 року).

У регіонах, доступ до інтернету було перервано через війну, студенти отримали альтернативу в доступі до уроків через українське телебачення. Станом на 1 червня 2022 року за підтримки України, європейського сектору EdTech та фінансування ЄС було створено «Хаб Нової української школи». Цей хаб об'єднує додаткові освітні ресурси від європейських EdTech-компаній, допоміжні ресурси на основі навчальних програм, а також українські інструменти та платформи для електронного навчання. Він доступний англійською та українською мовами, а для інших мов, за можливості, доступний машинний переклад. Мережа українських освітніх хабів (<https://eduhub.org.ua/>) включає в себе освітні хаби в Україні (у Вінниці, Львові, Ужгороді, Івано-Франківську, Тернополі, Житомирі, Києві, Луцьку, Чернівцях, Хмельницькому, Рівному) і за кордоном (Варшава, Женева, Братислава, Прага, Будапешт, Софія, Лейпциг).

У травні 2022 року Міністерство освіти і науки (МОН) підписало угоду про партнерство з Google. Ця угода передбачає надання комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення, контенту та навчання цифрових навичок для українських викладачів і дослідників. ЮНЕСКО та інші глобальні партнери з розвитку надають підтримку цій ініціативі. Google for Education, яка з 2005 року активно займається усуненням глобальних прогалів в освіті шляхом інвестування в проекти та організації, які розширюють доступ до навчання, також продовжуватиме оновлювати

такі ресурси, як «Навчайте, де б ви не були» (Teach Wherever You Are), центральний ресурс, розроблений під час пандемії, який містить інформацію, поради, інструменти для підготовки та навчання (МОН, травень 2022 року).

Крім того, освітній чат-бот під назвою EducationUaBot розробляється на таких платформах, як Telegram і Viber, які підтримуються Швейцарією в рамках проєкту DECIDE. Навчальні матеріали для цього чат-бота постійно оновлюються. Електронний контент та навчальні модулі отримують підтримку від EU4Skills, Swiss Contact, МОП та Європейського фонду освіти. Ці матеріали будуть розміщені на платформі ПТО, розробленій МОП та керованій Директоратом ПТО МОН. Крім того, вебсайт «Освіта під загрозою» (Ukrainian Education in Emergency) було створено для міністерств освіти, менеджерів освітнього процесу та викладачів усього світу, щоб допомогти нашим дітям пристосуватися до нових шкіл та навчальних програм в інших країнах.

Результати PISA

Програма міжнародного оцінювання учнів (PISA) була введена в Україні у 2018 році, коли вона стала учасницею цієї програми. Успішність українських учнів із читання, математики та природознавства відстає від середнього показника ОЕСР. У порівнянні із середнім показником ОЕСР, менший відсоток українських учнів досяг найвищого рівня володіння (рівень 5 або 6) щонайменше з одного предмета. Водночас менша частина учнів досягла мінімального рівня знань (рівень 2 або вище) щонайменше з одного предмета. Зокрема, в Україні дівчата та хлопці показали подібні результати з математики, тоді як у країнах ОЕСР результати хлопців перевищили показники дівчат на п'ять балів. Аналогічно, у природознавстві українські дівчата та хлопці продемонстрували зіставлювані результати, тоді як у середньому по країнах ОЕСР дівчата дещо випереджали хлопців на два бали (ОЕСР, 2018 рік).

У 2021 році Український центр оцінювання якості освіти провів оцінювання навичок читання та знань математики серед учнів шкіл четвертого класу. Результати, опубліковані у вересні 2022 року, вказують на зниження рівня математичної компетенції та компетенції в читанні випускників початкової школи впродовж 2018–2021 років. Основною причиною цього зниження був вплив пандемії COVID-19.

Основний етап міжнародної оцінки якості освіти PISA 2022 відбувся в жовтні 2022 року, за участю понад 3500 учнів зі 175 навчальних закладів. Учні оцінювали в трьох сферах: математика, читання та природознавство. Очікується, що кінцевий міжнародний звіт буде опубліковано в грудні 2023 року.

На додаток до проблем у системі освіти, спричинених війною, що триває в Україні, українська система освіти стикається з такими викликами, як нерівномірний розподіл ресурсів, застарілі методи викладання, неналежна інфраструктура та потреба в реформуванні навчальних програм. Ведуться зусилля з модернізації навчання, поліпшення інфраструктури та узгодження освіти зі світовими стандартами.

Безробітні молоді люди, які не здобувають освіту або професійну підготовку (NEET)

Хоча оцінити нинішні обставини досить складно, а Державна служба статистики припинила регулярні обстеження робочої сили, спостерігається послідовне скорочення відсотка безробітних молодих людей віком 15–24 років, які не здобувають освіту або професійну підготовку (NEET). Цей показник знизився з 17,6% у 2019 році до 14,3% у 2021 році. Загальне зменшення насамперед пов'язане зі зменшенням частки молодих чоловіків, які потрапляють до категорії NEET, що сягнула 10% у 2021 році. І навпаки, зменшення частки молодих жінок, віднесених до категорії NEET, було помітно повільнішим і становило 18% у 2021 році.

2.2 Початкова ПТО та навчання дорослих

Стратегічні рамки та правова основа для початкової ПТО та навчання дорослих

Доступ до навчання протягом усього життя в Україні ґрунтується на основі Рекомендації Європейського Парламенту й Ради Європи від 18 грудня 2006 року стосовно ключових компетенцій для навчання протягом усього життя (2006/962/ЄК). До вторгнення Росії Україна активно розбудовувала свою систему ПТО шляхом проведення суттєвих реформ, спрямованих на модернізацію системи та децентралізацію управління ПТО.

«Концепція державної цільової соціальної програми розвитку ПТО на період 2022–2027 роки», програмний документ ПТО, прийнятий у грудні 2021 року, визначає майбутню програму з такими цілями:

- Підвищення відповідальності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу та партнерських організацій за виконання пріоритетних завдань у рамках програми. Це передбачає сприяння вертикальному та горизонтальному співробітництву та сприяння обміну досвідом між ними.
- Підвищення кваліфікації фахівців на національному та регіональному рівнях, а також розбудова спроможності закладів ПТО, організацій громадянського суспільства та бізнесу надавати високоякісні послуги ПТО. Це включає заклади зі специфічними умовами навчання.
- Створення та просування наглядових рад для установ ПТО.
- Запровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівних прав, а також доступу до послуг, можливостей та інформації для різних категорій студентів, особливо для осіб з інвалідністю.

У галузі навчання дорослих законодавство «Про Національну систему кваліфікацій» регулює професійні кваліфікації, валідацію результатів неформального та інформального навчання, незалежну оцінку набутих навичок кваліфікаційними центрами та розробку галузевих рамок кваліфікацій.

1 липня 2022 року набув чинності Закон № 2312-IX «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»». Цей закон, який фокусується на аспектах підготовки кваліфікованих працівників в умовах воєнного стану та відновлення економіки, насамперед підтримує інтереси роботодавців та надає додаткові можливості для використання державних або місцевих бюджетів для навчання працівників.

Закон № 2179-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій (НРК)» набув чинності 17 червня 2022 року. Основні зміни, запроваджені цим законом, охоплюють оновлені визначення ключових термінів, зміни в розробці професійних стандартів, надання розробникам права самостійно затверджувати професійні стандарти, посилення ролі Національного агентства з питань кваліфікацій (НАК) та оновлення положень про галузеві ради, зокрема, щодо аспектів фінансування.

Механізми управління та фінансування ПТО

Міністерство освіти та науки (МОН) України наразі переживає перехідний період у рамках загального процесу реформ. Стан системи ПТО ще більше ускладнюється її складною структурою, що характеризується широким спектром типів і рівнів закладів ПТО, а також різноманітними допоміжними організаціями, функції яких часто дублюються. Ця складність посилюється складною політичною ситуацією, про що свідчить тривала затримка з ухваленням нового закону про ПТО, яка триває вже понад три роки (ЄФО, квітень 2021 року).

Поточний процес децентралізації та створення НАК вимагають від МОН координувати та враховувати внески ширшого кола зацікавлених сторін. Соціальні партнери відіграють життєво важливу роль у забезпеченні розвитку навичок та працевлаштування, насамперед шляхом активної участі у формулюванні професійних стандартів, залученні до роботи галузевих органів із питань навичок та сприянні ініціативам, спрямованим на визначення потреб у навичках. Зокрема, формування професійних стандартів передбачає залучення роботодавців та представників профспілок. Зміни до Закону про освіту, прийняті у квітні 2022 року, визначають склад галузевих органів із питань навичок (рад) і забезпечують участь соціальних партнерів у цих радах.

Перехід фінансування ПТО на місцевий рівень створив численні проблеми, зокрема через невідповідність регіонів до цієї зміни. Попри фінансову децентралізацію, що призвела до збільшення місцевих ресурсів, місцевих коштів наразі вистачає лише приблизно на 60% потреб у фінансуванні ПТО в цих регіонах, як повідомляє МОН. Усунення цих прогалин у фінансуванні є обов'язковим для ефективної реалізації Стратегії розвитку ПТО в майбутньому. Складна структура системи ПТО і складна політична атмосфера ще більше погіршують ситуацію, що підтверджується тривалою нездатністю прийняти новий закон про ПТО (ЄФО, квітень 2022 року).

Кваліфікації, валідація і визнання

Наразі Україна перебуває в процесі впровадження своєї Національної рамки кваліфікацій (НРК). НРК відіграє ключову роль у запровадженні системи освіти й навчання в Україні, орієнтованої на компетентності, що відповідає принципам Нової української школи та концепції сучасної ПТО. Забезпечення високої якості кваліфікацій з допомогою цієї рамки може принести численні переваги українцям, зокрема організаторам навчання та роботодавцям в Україні та Європейському Союзу.

НАК, створене у 2019 році, користується підтримкою уряду та соціальних партнерів. У 2020 році НРК оптимізували з 10 до 8 рівнів для узгодження її з Європейською рамкою кваліфікацій. На шляху до реалізації свого прагнення інтегруватися до Європейського простору вищої освіти, Україна розпочала підготовку до самосертифікації за Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти у 2021 році. Паралельно із цим вищі навчальні заклади та програми проходять процес акредитації.

Процес валідації неформального та інформального навчання (VNFIL) перебуває на ранніх стадіях розвитку. VNFIL тісно пов'язана зі створенням визнаних професійних кваліфікацій та стандартизацією критеріїв оцінювання. Це передбачає акредитацію спеціальних центрів, відповідальних за незалежне оцінювання професійних кваліфікацій та підготовку оцінювачів, які перебувають під наглядом НАК. Уряд також дав зелене світло нормативним актам, що дозволяють навчальним закладам визнавати результати неформального навчання на робочому місці. Очікується, що незалежні оцінки, що ґрунтуються на кваліфікаційних стандартах, матимуть значну цінність у децентралізованій системі освіти, надаючи постачальникам автономію для адаптації положень до місцевих та конкретних потреб учнів.

Якість і гарантія якості

В Україні результати навчання та компетентності тісно пов'язані між собою. Результати навчання охоплюють широкий спектр здібностей, подібних до компетентностей. Терміни «результати навчання» і «компетенції» іноді використовуються як взаємозамінні і є ключовими в реформах освіти в Україні. Результати навчання поступово впроваджувалися з початку 2000-х років, але набули значного імпульсу після того, як були закріплені на законодавчому рівні у 2014 та 2017 роках у законах про вищу освіту та освіту. Їхнє використання є обов'язковим для нових кваліфікацій, що регулюються Законом «Про освіту», узгоджуються з державними освітніми стандартами та дескрипторами рівнів НРК.

Освітні програми та кваліфікації виводяться з державних освітніх стандартів, опосередковано пов'язаних з української НРК. Результати навчання інтегровані в усі стандарти. Процедури

розвитку кваліфікацій передбачають професійні стандарти, залучення зацікавлених сторін та зовнішню перевірку органами забезпечення якості. Актуальність кваліфікацій забезпечується шляхом включення сучасних професійних стандартів, оцінювання результатів навчання на основі знань, умінь, навичок, комунікації, автономії та відповідальності.

Для успішної реформи необхідно ширше залучення зацікавлених сторін та навчальних закладів. Досягнення цього вимагатиме посилення розбудови потенціалу, експериментів та керівництва, особливо шляхом реформ, що надають більшу автономію постачальникам освітніх послуг (ЄФО, вересень 2021 року).

Станом на липень 2023 року зареєстровано 282 сучасні професійні стандарти, і робота в цьому напрямі триває. Ці стандарти групують результати навчання за трудовими функціями. Результати навчання оцінюють професійну кваліфікацію і використовуються в розробці кваліфікацій ПТО та вищої освіти. Була створена методологія вирівнювання професійних стандартів, за допомогою якої оцінюються результати навчання в чотирьох областях. Професійні кваліфікації присвоюються уповноваженими органами на основі професійних стандартів із врахуванням досягнення формального, неформального та інформального навчання в порівнянні з відповідними професійними стандартами. (ЄФО, вересень 2023 року).

Принципи забезпечення якості чітко визначені в Законі «Про вищу освіту» 2014 року та Законі «Про освіту» 2017 року. Нагляд і захист цих принципів покладено на два агентства: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) і НАК, обидва з яких ефективно функціонують із 2019 року. Наразі діє акредитація програми в рамках вищої освіти та розробляються плани з розширення її на професійно-технічну освіту для забезпечення відповідності програми з державними освітніми стандартами.

Механізми навчання на робочому місці

Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, офіційно схвалене в грудні 2019 року, спрямоване на підвищення фокуса професійно-технічної освіти на узгодження з вимогами ринку праці та надання практичного досвіду для всіх студентів ПТО на додаток до теоретичних знань. Водночас План дій щодо дуальної форми освіти, також ратифікований у грудні 2019 року, містить план створення кластерів дуальної форми освіти на період із 2020 по 2023 рік.

Оцінка МОН, що охоплює період із 2019 року до весни 2022 року, свідчить про значний прогрес. Кількість закладів ПТО, що впроваджують дуальну форму освіти, зросла на 240, а кількість студентів, які навчаються за дуальною формою, збільшилася на 14 030 осіб. Крім того, кількість підприємств та установ, зареєстрованих для отримання освіти за дуальною формою, становила майже 1400.

Однак важливо визнати, що через початок війни реалізація програм навчання на робочому місці була суттєво обмежена.

Цифрова освіта та навички

Цифровізація стала важливим економічним каталізатором в Україні. Останніми роками спостерігається помітний сплеск роботи в режимі онлайн, що охоплює як роботу в Інтернеті, так і роботу на місці. Україна визнана значним експортером платформної праці в Європі та світі (ЄФО, 2021 рік). Робота в Інтернеті не припинилася навіть після повномасштабної війни Росії проти України завдяки потужним урядовим та міжнародним зусиллям, спрямованим на підтримку цифрового доступу.

Міністерство цифрової трансформації (МЦТ) в Україні було створено у 2019 році та очолило ініціативи із цифровізації. У липні 2020 року в МОН були призначені головні спеціалісти із цифрової трансформації (ГСЦТ), які відіграють ключову роль у впровадженні цифрової трансформації в секторі освіти. З метою подальшого посилення цих зусиль у 2021 році було створено Директорат цифрової трансформації в освіті, який займається підтримкою ГСЦТ в оцифруванні освіти.

Президент Зеленський оголосив навесні 2023 року про розробку новаторського урядового додатка під назвою «МРІЯ». Він має на меті стати освітнім додатком світового класу, що використовує ШІ та новітні технології, підтримуючи громадян від дитячого садка до закінчення школи й далі, надаючи їм персоналізовані освітні послуги.

У травні 2023 року Міністерство цифрової трансформації ініціювало масштабний проєкт Дія.Освіта за підтримки Google.org та Фонду Східної Європи. Цей проєкт має на меті створити національну освітню платформу, яка пропонує широкий спектр сучасних знань та навичок для вивчення, і все це безоплатно. Це дає людям змогу вивчати нові професії та знайомитися з актуальними можливостями працевлаштування.

«Дія.Освіта» — це крок уперед у порівнянні з попереднім проєктом «Дія.Цифрова освіта», який розпочався у 2020 році й був зосереджений на підвищенні рівня цифрової грамотності та навичок.

Оновлена платформа «Дія.Освіта» пропонує різноманітні освітні програми, орієнтовані на різні професії та навички. Ці програми охоплюють широкий спектр дисциплін, зокрема ландшафтний дизайн, майстерність бариста, графічний дизайн, випічку, управління проєктами, пакування тощо. Крім того, платформа включає важливі модулі, присвячені цифровій грамотності та кібербезпеці, що забезпечує всебічний освітній досвід.

З моменту створення платформи на ній зареєструвалося майже 2 мільйони українців, і близько 75% користувачів пройшли обрані ними курси та отримали сертифікати (Міністерство цифрової трансформації, травень). Важливо, що всі ці освітні пропозиції доступні безоплатно, що підкреслює прагнення України зробити навчання доступним та інклюзивним для всіх.

Статистичні дані щодо освіти та навчання

У липні 2022 року Україна прийняла Закон № 2457-IX, який зосередився на функціонуванні інтегрованих освітніх інформаційних систем. Це законодавство сприяє цифровій взаємодії між органами освіти, установами та учасниками освітнього процесу по всій Україні.

З початку повномасштабної війни Росії проти України ЄФО ретельно відстежує та збирає дані з різних джерел. Мета полягає в спостереженні та оцінці впливу вторгнення на переміщення населення, наслідки для робочої сили та ринку праці, а також вплив на навчальні заклади. Інформація регулярно складається в оновлений звіт, у якому наведено щотижневий огляд подій і розуміння потенційних майбутніх сценаріїв, зокрема витрати на відбудову, відновлення бізнес-сектору й довгострокові наслідки для сфери освіти.

Крім того, інформаційна система ринку праці (ІСРП) надає зручні інструменти та методології для збору та аналізу даних ринку праці й у такий спосіб сприяє як стратегічному, так і оперативному плануванню регіональних систем ПТО в країні. ІСРП генерує тенденції на ринку праці для прогнозування потреб ринку праці для конкретних професій та рівня кваліфікації протягом наступних одного-трьох років. За підтримки програми EU4Skills було розроблено та випробувано методології та інструменти ІСРП, як-от статистичний та економічний аналіз на основі моделей,

дослідження з відстеження випускників та опитування роботодавців. Одночасно НАК отримала допомогу в інтеграції даних ІСУР для безперервного вдосконалення професійних стандартів.

3. РИНОК ПРАЦІ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ

3.1 Тенденції та виклики

Характеристики ринку праці

Російська агресія підірвала український ринок праці, посиливши вже наявні проблеми скорочення робочої сили та географічної і галузевої невідповідності між попитом і пропозицією на робочу силу та навички. Для того, щоб компенсувати вплив війни, уряд активізував заходи на ринку праці та значно збільшив фінансові асигнування на підтримку безробітних. Попри ці зусилля, у 2021–2022 роках відбулося помітне зменшення кількості реєстрацій у Державній службі зайнятості (ДСЗ) майже на 25%. У той час як загальна кількість зареєстрованих безробітних зменшується з 2020 року, таке різке зниження говорить про сильний перехід від пошуку роботи до бездіяльності.

Найбільші частки цих загальних витрат на послуги ринку праці були спрямовані на заходи з підготовки кадрів та компенсацію витрат на оплату праці для кожного працевлаштованого із числа внутрішньо переміщених осіб унаслідок війни. Пріоритет також надавався громадським та іншим тимчасовим роботам і працевлаштуванню на нові робочі місця з компенсацією, що покривається єдиним соціальним внеском. Найменша частка бюджету була спрямована на професійну орієнтацію для шукачів роботи. (Дані ДСЗ, збір даних ЄФО щодо активної політики на ринку праці, 2023 рік)

ДСЗ виявила значний попит на кваліфікованих працівників, особливо на такі трудові професії, як слюсарі, електрики, водії, трактористи, продавці, кухарі, двірники, прибиральники, бухгалтери, вихователі та медсестри (Державна служба зайнятості у Visit Ukraine, 19 травня 2023 року).

Конкуренція за наявні вакансії в ДСЗ є високою: на одну вакансію претендують чотири кандидати. Найбільша конкуренція спостерігається у фінансовому та страховому секторах, де на одну вакансію претендують 24 фахівці. Основні вакансії зосереджені у великих областях, як-от Київська, Львівська, Дніпропетровська, Хмельницька та Одеська.

Спостереження на платформі Work.ua свідчать, що до квітня 2023 року ринок праці майже повернувся до рівня 2021 року, а конкуренція серед шукачів роботи знизилася. Сектори з найбільшою кількістю вакансій включають безпеку, готельний та ресторанний бізнес, сферу послуг, будівництво, роздрібну торгівлю, фінанси, спеціалізовані професії, логістику, транспорт, індустрію краси та спорт.

Існує помітна невідповідність навичок на ринку, що спричиняє проблеми для майже 50% внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у пошуку відповідної зайнятості. Позиції, що пропонують дистанційну роботу, стикаються з найвищою конкуренцією.

ІТ-сектор, який колись переживав стрімке зростання, зараз перебуває в стані поступового сповільнення. Провідні компанії скорочують персонал по всьому світу, що впливає на значну кількість робочих місць. Однак сектор залишається готовим до швидкого розвитку й повернення до довоєнного рівня, оскільки люди беруть участь у підвищенні кваліфікації на різних курсах.

Очікується, що після війни попит на будівельників різко зросте, що створить значні можливості для суміжних галузей. Професії в енергетичному секторі, сільському господарстві та переробній промисловості також матимуть високий попит. У звіті підкреслюється необхідність надання допомоги в переході до нових ролей, особливо особам, які постраждали від конфлікту.

Економічний ландшафт у 2023 році створює невизначеність щодо стабілізації. Торговельний сектор передбачає значне зростання, та навіть прогнозується збільшення зайнятості вперше із січня 2022 року. Інші сектори продовжуватимуть практику звільнення, хоча й повільнішими

темпами. У звіті прогнозується зниження рівня безробіття до кінця 2023 року, хоча він може не досягти довоєнного рівня.

Розуміння цієї динаміки ринку праці є критично важливим для ефективного формування політики та стратегічного планування. Адаптація до цих змін має важливе значення як для шукачів роботи, так і для роботодавців, щоб орієнтуватися в динамічному постконфліктному ринку зайнятості.

Статистика щодо ринку праці та зайнятості

Війна, що триває, призвела до значного скорочення зайнятості, за оцінками Міжнародної організації праці (МОП, травень 2023 року), на 30%, хоча достовірні дані опитування робочої сили відсутні. За результатами опитування, проведеного МОП в Україні в жовтні 2022 року, 37% зайнятих до війни залишилися безробітними (порівняно із 41% у квітні). Примітно, що жінки стикаються з вищим рівнем безробіття, ніж чоловіки, а саме 45% жінок проти 27% чоловіків є безробітними. Серед довоєнного працевлаштованого населення 36% залишилися на своїх робочих місцях, тоді як лише 6% змогли знайти нову роботу. Молодші люди, особливо віком 18–35 років, мали більше шансів знайти нову роботу (10% порівняно з 3% для осіб віком 51 рік і старше). Крім того, жінки постають перед більшими проблемами під час пошуку нової роботи: 9% порівняно з 4% для чоловіків (ЄФО, 14 жовтня 2022 року).

Ще до російського вторгнення український ринок праці відчував труднощі. Пандемія COVID-19 мала значний вплив на зайнятість, що призвело до майже 3% зниження з 2019 до 2021 року, у результаті чого рівень зайнятості становив 55,7% для вікової групи 15–70 років, з гендерним розривом понад 10%. Серед зайнятого населення 83,7% мали статус найманого працівника. Неформальна зайнятість зросла до 19,5% у 2021 році, передусім серед самозайнятих осіб. Рівень активності знизився із 63,4% у 2019 році до 62,1% у 2020 році й далі до 61,8% у 2021 році (вікова група 15–70 років), причому різниця в участі чоловіків і жінок у робочій силі становила 12%. Міські та сільські райони демонструють більш рівномірний розподіл.

Рівень безробіття зріс із 8,8% у 2018 році до 9,5% у 2020 році й досяг 9,9% у 2021 році. Кількість осіб, які шукають роботу, зросла з 1,4 мільйона у 2019 році до 1,7 мільйона у 2021 році, 25% з них були віднесені до категорії довготривалих безробітних. У 2020–2021 роках середня тривалість пошуку роботи становила 6–7 місяців. У 2021 році кожна п'ята молода людина віком 15–24 років була віднесена до категорії NEET, здебільшого до категорії «неактивних». Молоді жінки були особливо схильні до ризику потрапити в категорію NEET (ЄФО, 2021 рік).

3.2 Політика в галузі зайнятості та інституційні умови

Стратегія та правова база в галузі політики зайнятості

Попри продовження війни, розпочатої Російською Федерацією проти України, країна рішуче налаштована на модернізацію системи зайнятості, соціального захисту та пов'язаного з нею трудового законодавства. Ці трансформаційні реформи є ключовими для майбутнього вступу України до Європейського Союзу.

Першочерговим завданням реформ для уряду є модернізація застарілого Трудового кодексу, який діє вже понад 50 років. Чинний Кодекс законів про працю, прийнятий у 1971 році, під час перебування України в складі Радянського Союзу, зазнав значних змін із часу здобуття Україною незалежності. Однак ці зміни призвели до розрізненого об'єднання правових норм, що перешкоджає їхньому послідовному застосуванню. Уряд має стратегічну мету прийняти новий кодекс у 2023 році.

Аналогічна обставина спостерігається в імперативі сучасного законодавства щодо охорони праці, спрямованого на покращення умов праці та зміцнення соціального добробуту українських робітників. Поточні законодавчі зусилля є сприятливим моментом для ефективного подолання гендерного розриву в оплаті праці.

Майбутній проєкт покликаний підтримати прийняття нового Трудового кодексу та вирішити проблеми, пов'язані з недосконалими компонентами трудового законодавства щодо охорони праці та рівної оплати праці. Основна мета полягає в тому, щоби привести ці правові рамки у відповідність до Міжнародних стандартів праці (МСП) та актів *acquis communautaire* ЄС. Ініціатива під керівництвом МОП надасть експертні технічні консультації щодо приведення національного законодавства у відповідність до МСП. Будуть запропоновані рекомендації щодо збору даних, аналізу та звітності про ратифіковані Україною МСП. Крім того, для суддів та юристів-практиків у сфері трудового права будуть розроблені комплексні навчальні онлайн-модулі, присвячені міжнародним стандартам праці, ратифікованим Україною, та зобов'язанням, що випливають із них для національної правової системи (МОП, травень 2023 року).

ІСРП використовує методології та інструменти, як-от статистичний та економічний аналіз на основі моделей, дослідження випускників та опитування роботодавців для визначення тенденцій на ринку праці та складання прогнозу потреб ринку праці на 1–3 роки на основі професії та рівня кваліфікації. Ці механізми були запроваджені у 2021 році. Міністерство економіки розробило проєкт постанови Кабінету Міністрів України щодо реалізації експериментального проєкту з використання ІСРП для моніторингу показників розвитку ринку праці. Попри війну, що триває, зусилля з впровадження ІСРП в Україні відновлюються, і планується подальша співпраця з МОП для створення системи прогнозування ринку праці.

Державна служба зайнятості (ДСЗ) має велику мережу центрів зайнятості по всій країні, які пропонують широкий спектр програм активізації, професійної орієнтації, перспектив працевлаштування, (пере)підготовки та працевлаштування для безробітних. Вона також пропонує спеціалізовані послуги для роботодавців. ДСЗ збирає, обробляє, подає і поширює адміністративні дані про попит і пропозицію робочої сили на ринку праці. Крім того, ДСЗ проводить аналіз показників попиту та пропозиції, забезпечує розвиток ринку праці та сприяє формуванню та реалізації середньострокової політики зайнятості держави та регіональних програм зайнятості.

Для підвищення доступності та поширення інформації ДСЗ запровадила освітній хаб. На цьому порталі можна знайти найактуальнішу інформацію про тенденції на ринку праці, вимоги роботодавців, поради щодо пошуку роботи та трудове законодавство. Він пропонує зареєстрованим безробітним можливість навчання, що дає їм змогу набути або вдосконалити свої знання та навички, включно з основними компетенціями. Платформа також пропонує детальну інформацію про поточні навчальні курси та відповідні установи. Крім того, ДСЗ сприяє створенню онлайн-платформи для професійної орієнтації та розвитку кар'єри, задовольняючи потреби в кар'єрному консультуванні в дистанційному режимі. Ці послуги є безоплатними для всіх користувачів, зацікавлених у виборі кар'єри, переході на іншу роботу, майбутньому навчанні, самооцінці здібностей та м'яких навичок, підприємницького потенціалу, самовдосконаленні та інших суміжних сферах.

У відповідь на війну, що триває, були внесені зміни до законодавства, щоб допомогти громадянам у працевлаштуванні та забезпечити оперативний розподіл допомоги по безробіттю. Всупереч викликам, пов'язаним із війною, ДСЗ продовжує допомагати шукачам роботи в їхньому працевлаштуванні. Однак залишаються значні перешкоди, зокрема, значний розрив між великою кількістю безробітних та обмеженою кількістю наявних вакансій. Крім того, особи, які проживають на окупованих територіях, постають перед труднощами під час реєстрації в ДСЗ, що створює значну перешкоду в підтримці зайнятості.

Ініціативи щодо підвищення рівня зайнятості

Війна, яку 24 лютого 2022 року розпочала Російська Федерація в Україні, спричинила прийняття Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (№ 2136-IX). Цей закон суттєво вплинув на різні аспекти трудового законодавства, зокрема на чинність трудових договорів, визначення істотних умов праці, нові правила щодо переведення на іншу роботу, залучення працівників за межами умов індивідуального трудового договору на вимогу роботодавця під час воєнного стану, інтеграцію дистанційної роботи з-за кордону, збільшення

стандартної тривалості робочого часу із 40 до 60 годин на тиждень та низку інших важливих змін до трудового законодавства на період конфлікту в Україні.

У відповідь на введення воєнного стану було здійснено суттєве оновлення чинного законодавства для приведення його у відповідність до зміненого ландшафту зайнятості. Основні завдання включали збереження робочих місць, забезпечення доступу до державних служб зайнятості для всіх громадян, навіть на територіях, що постраждали від конфлікту та окупованих територіях, гарантування виплати допомоги по безробіттю по всій Україні та, що особливо важливо, сприяння ефективному працевлаштуванню безробітних, зокрема, ВПО. Додаткові заходи стосуються надання психологічної підтримки безробітним та неактивним громадянам.

Крім того, впроваджуються нові заходи з метою підвищення стійкості та адаптивності до складних обставин. Відбувся фундаментальний перехід до дистанційної роботи та навчання, й уряд наразі працює над новими законодавчими рамками та новими заходами підтримки. Особлива увага приділяється відновленню економічної активності в країні, зокрема шляхом сприяння розвитку мікро- та малих і середніх підприємств, зокрема новостворених стартап-компаній. Спеціальна схема ваучерів сприятиме підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, а нова спеціальна програма для відновлення економічної активності на відвоєнованих територіях перебуває на стадії розробки (ЄФО, травень 2023 року).

Ініціативи щодо розширення можливостей державних служб зайнятості

Починаючи з 2020 року, відбувся значний перехід до вдосконалення ДСЗ та підкреслення навчання протягом усього життя як центрального компонента модернізованої системи ПТО. Метою цих реформ є впровадження підходів, які визначають пріоритетність потреб клієнтів, диверсифікація послуг, пов'язаних з активними програмами на ринку праці та підтримкою самозайнятості, а також посилення ролі ДСЗ у наданні інформації про ринок праці, зокрема здатність прогнозувати ринкові тенденції. Було впроваджено нові послуги, адаптовані для шукачів роботи, зокрема надання послуг консультантів із питань розвитку кар'єри, а послуги для роботодавців були модернізовані для охоплення консультантів роботодавців, електронних послуг і багато іншого.

Станом на листопад 2021 року центри зайнятості надають послуги, приділяючи особливу увагу клієнтам із метою забезпечення послідовних підходів в організації послуг, що надаються ДСЗ. Це включає швидке надання послуг, полегшення переходу до легальної зайнятості та сприяння інтеграції зареєстрованих безробітних і шукачів роботи на ринок праці.

Для отримання детальнішої інформації зверніться до Сюзен М. Нільсен, Європейський фонд освіти, за електронною адресою: Susanne-M.Nielsen@etf.europa.eu.

УКРАЇНА: СТАТИСТИЧНИЙ ДОДАТОК

У Додатку зазначено щорічні дані за 2010, 2015, 2019, 2020, 2021 і 2022 або останній доступний рік.

	Показник	2010	2015	2019	2020	2021	2022 ⁽¹²⁾	
1	Усього населення ('000) ⁽¹⁾	45 870,7	45 154,0	44 386,2	44 132,0	43 792,9	38 000,0	
2	Відносна чисельність молоді (вікова група 15–24 років у складі населення віком 15–64,%) ^{(1) C}	19,9	15,9	14,1	14,0	13,9	11,8	
3	Темпи зростання ВВП (%)	4,1	-9,8	3,2	-3,8	3,4	-29,1	
4	Валова додана вартість за секторами (%)	Сільське господарство	7,4	12,1	9,0	9,3	10,9	8,2
		Промисловість	25,6	21,7	22,6	20,8	23,2	19,2
		Послуги	55,5	51,2	54,5	55,8	51,9	60,8
5	Державні витрати на освіту (у % від ВВП)	7,4	5,7	5,4	5,4	Н/Д	Н/Д	
6	Державні витрати на освіту (у % від загальних державних витрат)	15,2	13,3	13,2	13,1	18,7	Н/Д	
7	Грамотність дорослого населення (%) ^C	99,9 ⁽⁶⁾	Н/Д	Н/Д	Н/Д	100,0	Н/Д	
8	Освітній рівень населення загалом (віком 15+) (%) ⁽⁸⁾	Низький ⁽²⁾	Н/Д	Н/Д	10,2	10,0	9,6	Н/Д
		Середній ⁽³⁾	Н/Д	Н/Д	45,2	45,6	45,5	Н/Д
		Високий ⁽⁴⁾	Н/Д	Н/Д	44,6	44,4	44,9	Н/Д
9	Передчасно залишили заклади освіти та професійної підготовки (віком 18–24) (%)	Усього	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д
		Чоловіки	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д
		Жінки	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д
10	Чистий рівень охоплення середньою освітою (МСКО, рівні 2–3) (%)	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	Н/Д	
11	Частка студентів ПТО в старших класах середньої освіти (МСКО, рівень 3) (%)	28,6	29,4	28,6	27,0	26,8	Н/Д	
12	Низькі показники із читання, математики та природознавства — PISA (%)	Читання	Н/3	Н/3	25,9 ⁽⁷⁾	Н/3	Н/3	Н/3
		Математика	Н/3	Н/3	35,9 ⁽⁷⁾	Н/3	Н/3	Н/3
		Природознавство	Н/3	Н/3	26,4 ⁽⁷⁾	Н/3	Н/3	Н/3
	Усього	63,7	62,4	63,4	62,1	61,8	Н/Д	

	Показник		2010	2015	2019	2020	2021	2022 ⁽¹²⁾
13	Рівень активності (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}	Чоловіки	69,6	69,2	69,9	68,5	68,1	Н/Д
		Жінки	58,4	56,2	57,5	56,3	56,1	Н/Д
14	Рівень бездіяльності (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}	Усього	36,3	37,6	36,6	37,9	38,2	Н/Д
		Чоловіки	30,4	30,8	30,1	31,5	31,9	Н/Д
		Жінки	41,6	43,8	42,5	43,7	43,9	Н/Д
15	Рівень зайнятості (віком 15–70 років) (%) ^{(9) (10)}	Усього	58,5	56,7	58,2	56,2	55,7	Н/Д
		Чоловіки	63,1	62,2	64,0	61,8	61,5	Н/Д
		Жінки	54,4	51,7	52,9	51,2	50,4	Н/Д
16	Рівень зайнятості за охопленням освітою (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}	Низький ⁽²⁾	33,6	16,7	17,8	15,6	14,8	Н/Д
		Середній ⁽³⁾	56,2	52,5	54,4	52,3	51,6	Н/Д
		Високий ⁽⁴⁾	69,6	67,5	67,7	66,2	65,7	Н/Д
17	Зайнятість за секторами (%) ^{(9) (10)}	Сільське господарство	20,2	15,3	13,7	14,0	13,9	Н/Д
		Промисловість	25,5	24,7	25,1	24,8	25,5	Н/Д
		Послуги	54,3	60,0	61,2	61,2	60,6	Н/Д
18	Частота самозайнятості (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}		18,9	15,9	16,3	16,4	16,3	Н/Д
19	Частота нестабільної зайнятості (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}		17,9	14,7	15,0	15,0	14,9	Н/Д
20	Рівень безробіття (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}	Усього	8,1	9,1	8,2	9,5	9,9	Н/Д
		Чоловіки	9,3	10,1	8,5	9,9	9,6	Н/Д
		Жінки	6,8	8,1	7,9	9,1	10,2	Н/Д
21	Рівень безробіття за охопленням освітою (віком 15–70) (%) ^{(9) (10)}	Низький ⁽²⁾	7,5	12,1	13,9	15,9	15,0	Н/Д
		Середній ⁽³⁾	9,1	10,0	9,3	11,0	10,7	Н/Д
		Високий ⁽⁴⁾	7,3	8,2	7,1	8,0	9,1	Н/Д
		ПТО ⁽⁵⁾	Н/Д	10,4	9,2	10,8	10,2	Н/Д
22	Рівень безробіття (віком 15–24) (%) ^{(9) (10)}	Усього	17,4	22,4	15,4	19,3	19,1	Н/Д
		Чоловіки	17,8	22,7	15,5	19,9	18,0	Н/Д
		Жінки	16,7	21,9	15,3	18,5	20,3	Н/Д

	Показник		2010	2015	2019	2020	2021	2022 ⁽¹²⁾
23	Частка безробітних людей віком 15–24 років, які не здобувають освіти або професійну підготовку (NEET) (%) ⁽⁹⁾ (10) (11)	Усього	17,6	17,2	15,6	15,5	14,3	Н/Д
		Чоловіки	15,2	14,6	11,5	12,7	10,8	Н/Д
		Жінки	20,2	19,8	19,9	18,4	18,0	Н/Д
24	Участь у підготовці/навчанні протягом усього життя (% віком 25–64) ⁽⁹⁾	Усього	Н/Д	0,8	0,7	0,5	0,5	Н/Д
		Чоловіки	Н/Д	0,7	0,7	0,5	0,5	Н/Д
		Жінки	Н/Д	0,9	0,7	0,4	0,4	Н/Д
25	Індекс людського розвитку		0,764	0,774	0,786	0,775	0,773	Н/Д

Останнє оновлення: 14.07.2023

Джерела:

Показники 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7: Світовий банк, база даних показників світового розвитку

Показники 7, 11: UNESCO, Інститут статистики

Показники 8, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24: Державна служба статистики України (отримані дані)

Показник 12: Результати OECD PISA 2018 (Том I) Додаток В1

Показник 25: Програма розвитку ООН (UNDP)

Примітки:

(1) Оцінка.

(2) Низький — Загальна базова, початкова та низька

(3) Середній — Загальна середня, професійно-технічна

(4) Високий — неповна вища, (основна та повна) вища

(5) ПТО — професійно-технічна освіта

(6) застосовується до 2012 року

(7) застосовується до 2018 року

(8) 2019–2021: Дані без урахування населення Автономної Республіки Крим, Севастополя та частини зони конфлікту

(9) 2015–2021: Дані без урахування населення Автономної Республіки Крим, Севастополя та частини зони конфлікту

(10) 2014: Дані без урахування населення Автономної Республіки Крим, Севастополя

(11) Розглядається участь у навчанні за тиждень до опитування

(12) Відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», у зв'язку з військовою агресією Росії проти України, починаючи з лютого 2022 року органи державної статистики не проводять вибіркові опитування населення/домоволодіння, включно з опитуваннями робочої сили. Тому дані за 2022 рік відсутні.

Умовні позначення:

С = розрахунки ЄФО

Н/З = Не застосовується

Н.Д. = Немає даних

ДОДАТОК: ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИКАТОРІВ

	Опис	Визначення
1	Усього населення ('000)	Загальна чисельність населення оцінюється як кількість людей, які мають своє звичайне місце проживання в країні станом на 1 січня відповідного року. Якщо інформація про населення, яке зазвичай проживає в країні, недоступна, країни можуть повідомляти про легальних або зареєстрованих резидентів.
2	Відносна чисельність молоді (вікова група 15–24 років) (%)	Це співвідношення молоді (віком від 15–24 років) до населення працездатного віку, як правило, віком 15–64 років (або 15–74 або 15+ років).
3	Темпи зростання ВВП (%)	Річний відсотковий темп зростання ВВП за ринковими цінами на основі місцевої грошової одиниці. Агреговані показники наведені в грошовій одиниці — доларах США зразка 2010 року. ВВП — це сума валової доданої вартості всіх виробників-резидентів в економіці плюс будь-які податки на продукцію та мінус будь-які субсидії, не включені до вартості продукції. ВВП розраховується без відрахувань на амортизацію виготовлених активів або на виснаження та деградацію природних ресурсів.
4	Валова додана вартість за секторами (%)	<p>Частка доданої вартості від сільського господарства, промисловості та послуг.</p> <p>Сільське господарство відповідає розділам 1–5 МСПК і включає лісове господарство, мисливство та рибацтво, а також вирощування сільськогосподарських культур і тваринництво. Додана вартість — це чистий результат сектору після додавання всіх результатів і віднімання проміжних витрат. ВВП розраховується без відрахувань на амортизацію виготовлених активів або на виснаження та деградацію природних ресурсів. Походження доданої вартості визначається Міжнародною стандартною промисловою класифікацією (МСПК), редакція 3 або 4.</p> <p>Промисловість відповідає категоріям табуляції Міжнародної стандартної промислової класифікації (МСПК) С–F (третья редакція) або категоріям табуляції В–F (четверта редакція) і включає гірничодобувну промисловість і розробку кар'єрів (включно з видобутком нафти), обробку промисловість, будівництво та комунальні послуги (електроенергія, газ та вода).</p> <p>Послуги відповідають підрозділам МСПК 50–99, і вони включають додану вартість в гуртовій та роздрібній торгівлі (зокрема готелі та ресторани), транспорті, а також державні, фінансові, професійні та особисті послуги, як-от освіта, охорона здоров'я та операції з нерухомістю. Сюди також включено враховані витрати на банківські послуги, імпорتنі мита та будь-які статистичні розбіжності, помічені національними укладачами, а також розбіжності, що виникають у результаті перерахунку показників.</p>
5	Державні витрати на освіту (у % від ВВП)	<p>Державні витрати на освіту, виражені у відсотках від ВВП.</p> <p>Як правило, державний сектор фінансує освіту або безпосередньо покриваючи поточні та капітальні витрати навчальних закладів, або шляхом підтримки студентів та їхніх сімей стипендіями та державними позиками, а також передаючи державні субсидії на освітню діяльність приватним фірмам або неприбутковим організаціям (трансферт приватним домогосподарствам та підприємствам). Обидва види операцій разом повідомляються як загальні державні витрати на освіту.</p>
6	Державні витрати на освіту (у % від загальних державних витрат)	<p>Державні витрати на освіту, виражені у відсотках від загальних державних витрат.</p> <p>Як правило, державний сектор фінансує освіту або безпосередньо покриваючи поточні та капітальні витрати навчальних закладів, або шляхом підтримки студентів та їхніх сімей стипендіями та державними позиками, а</p>

	Опис	Визначення
		також передаючи державні субсидії на освітню діяльність приватним фірмам або неприбутковим організаціям (трансферт приватним домогосподарствам та підприємствам). Обидва види операцій разом повідомляються як загальні державні витрати на освіту.
7	Грамотність дорослого населення (%)	Грамотність дорослого населення — це відсоток населення у віці 15 років і старше, які можуть прочитати й написати коротке просте повідомлення про своє повсякденне життя, а також зрозуміти його. Як правило, «грамотність» також охоплює «лічбу» — вміння робити прості арифметичні обчислення.
8	Освітній рівень населення загалом (віком 15+) (%)	Освітній рівень — це найвищий рівень освіти, досягнутий окремими особами, виражений у відсотках від усіх осіб у цій віковій групі. Зазвичай він вимірюється в термінах успішно завершеної найвищої освітньої програми, яка, як правило, засвідчується визнаною кваліфікацією. Визнані проміжні кваліфікації класифікуються на нижчому рівні, ніж сама програма.
9	Передчасно залишили заклади освіти та професійної підготовки (віком 18–24) (%)	Особи, які рано припинили навчання, визначаються як відсоток населення у віці 18–24 років зі щонайбільше неповною середньою освітою, які не навчалися впродовж чотирьох тижнів, що передували опитуванню, і не здобували подальшої освіти або професійної підготовки. Початкова середня освіта відповідає рівням МСКО 1997 року 0–2 і ЗС короткий (тобто програми тривалістю менше двох років) для даних до 2013 року й до рівнів МСКО 2011 року 0–2 для даних із 2014 року й далі.
10	Чистий рівень охоплення середньою освітою (МСКО, рівні 2–3) (%)	Цей індикатор включає охоплення навчанням на певному рівні освіти дітей/молоді, які належать до офіційної вікової групи, що відповідає цьому рівню освіти.
11	Частка студентів ПТО в старших класах середньої освіти (МСКО, рівень 3) (%)	Загальна кількість учнів, які навчаються за професійними програмами на певному рівні освіти (в цьому випадку — на рівні повної загальної середньої освіти), виражена у відсотках від загальної кількості учнів, які навчаються за всіма програмами (професійними та загальними) на цьому рівні.
12	Низькі показники із читання, математики та природознавства — PISA (%)	Учнями з низькою успішністю є 15-річні учні, які не досягли рівня 2 за шкалою PISA із читання, математики та природознавства.
13	Рівень активності (віком 15–70) (%)	Коефіцієнт активності розраховується шляхом ділення активного населення на населення тієї ж вікової групи. Активне населення (також називається «робочою силою») визначається як сума працевлаштованих і безробітних людей. Неактивне населення складається з усіх людей, які не класифікуються як працевлаштовані, ані безробітні.
14	Рівень бездіяльності (віком 15–70) (%)	Коефіцієнт бездіяльності/відсутності робочої сили розраховується шляхом ділення неактивного населення на населення тієї ж вікової групи. Неактивне населення складається з усіх людей, які не класифікуються як працевлаштовані, ані безробітні.
15	Рівень зайнятості (віком 15–70) (%)	Рівень зайнятості розраховується шляхом ділення кількості працевлаштованих на населення однієї вікової групи. Працевлаштовані люди — це люди, які працювали не менше однієї години на отримання заробітної плати або прибутку протягом звітного періоду або тимчасово були відсутні на такій роботі. Якщо використовується інша вікова група, це треба зазначити.
16	Рівень зайнятості за охопленням освітою (віком 15–70) (%)	Рівень зайнятості розраховується шляхом ділення кількості працевлаштованих на населення однієї вікової групи. Працевлаштовані люди — це люди, які працювали не менше однієї години на отримання заробітної плати або прибутку протягом звітного періоду або тимчасово були відсутні на такій роботі. Якщо використовується інша вікова група, це треба зазначити.

	Опис	Визначення
		Освітні рівні відповідають найвищому освітньому рівню, який було успішно завершено. Розглядаються три рівні: Низький (МСКО 0–2), середній (МСКО 3–4) і високий (МСКО 1997 року, рівень 5–6, МСКО 2011 року, рівень 5–8).
17	Зайнятість за секторами (%)	Цей індикатор надає інформацію про відносну важливість різних видів економічної діяльності в контексті зайнятості. Дані представлені за широкими галузями економічної діяльності (тобто сільське господарство/промисловість/послуги) на основі Міжнародної стандартної промислової класифікації всіх видів економічної діяльності (МСПК). У Європі класифікація NACE узгоджується з МСПК.
18	Частота самозайнятості (віком 15–70) (%)	Рівень самозайнятості виражається часткою самозайнятих (тобто роботодавців + самозайнятих працівників + неоплачуваних працівників сімейних підприємств) у загальній чисельності працевлаштованих.
19	Частота нестабільної зайнятості (віком 15–70) (%)	Поширеність вразливої зайнятості виражається у відсотках самозайнятих працівників та неоплачуваних працівників сімейних підприємств до загальної чисельності працевлаштованих.
20	Рівень безробіття (віком 15–70) (%)	Рівень безробіття відображає кількість безробітних у відсотках до робочої сили. Робоча сила — це загальна кількість працевлаштованих або безробітних. До безробітних належать особи віком 15–64 або 15+ років, які не мали роботи протягом звітного тижня; наразі готові працювати (були готові до оплачуваної роботи або самозайнятості до закінчення двох тижнів після звітного тижня); активно шукають роботу, тобто робили конкретні кроки протягом чотиритижневого періоду, що закінчується звітним тижнем, з метою пошуку оплачуваної роботи або самозайнятості, або знайшли роботу, до якої планують приступити пізніше (протягом щонайбільше трьох місяців).
21	Рівень безробіття за охопленням освітою (віком 15–70) (%)	Рівень безробіття відображає кількість безробітних у відсотках до робочої сили. Робоча сила — це загальна кількість працевлаштованих або безробітних. До безробітних належать особи віком 15–64 або 15+ років, які не мали роботи протягом звітного тижня; наразі готові працювати (були готові до оплачуваної роботи або самозайнятості до закінчення двох тижнів після звітного тижня); активно шукають роботу (робили конкретні кроки протягом чотиритижневого періоду, що закінчується звітним тижнем, з метою пошуку оплачуваної роботи або самозайнятості, або знайшли роботу, до якої планують приступити пізніше (протягом щонайбільше трьох місяців)). Освітні рівні відповідають найвищому освітньому рівню, який було успішно завершено. Розглядаються три рівні: низький (МСКО 0–2), середній (МСКО 3–4) і високий (МСКО 1997 року, рівень 5–6, МСКО 2011 року, рівень 5–8).
22	Рівень безробіття (віком 15–24) (%)	Рівень безробіття відображає кількість безробітних у відсотках до робочої сили. Робоча сила — це загальна кількість працевлаштованих або безробітних. До безробітних належать особи віком 15–24, які не мали роботи протягом звітного тижня; наразі готові працювати (були готові до оплачуваної роботи або самозайнятості до закінчення двох тижнів після звітного тижня); активно шукають роботу, тобто робили конкретні кроки протягом чотиритижневого періоду, що закінчується звітним тижнем, з метою пошуку оплачуваної роботи або самозайнятості, або знайшли роботу, до якої планують приступити пізніше (протягом щонайбільше трьох місяців).
23	Частка безробітних людей віком 15–24, які не здобувають освіту або професійну підготовку (NEET) (%)	Індикатор надає інформацію про молодь віком 15–24 роки, які відповідають таким двом умовам: по-перше, вони не працюють (тобто є безробітними або неактивними за визначенням МОП); по-друге, вони не отримували жодної освіти або професійної підготовки протягом чотирьох тижнів, що передували опитуванню. Дані наведено у відсотках до загальної кількості населення відповідної вікової групи та статі, за винятком респондентів, які не відповідали на запитання щодо перебування в процесі освіти та навчання.
24	Участь у підготовці/навчанні протягом усього життя (% віком 25–64)	Учасники навчання протягом усього життя належать до осіб віком 25–64, які заявили, що вони здобули освіту або пройшли навчання протягом чотирьох тижнів, що передували опитуванню (чисельник). У знаменнику — усе населення тієї ж вікової групи, за винятком тих, хто не відповідав на запитання

	Опис	Визначення
		про перебування в процесі освіти та навчання. Зібрана інформація стосується всієї освіти або навчання, незалежно від того, чи є вона актуальною для поточної або можливої майбутньої роботи респондента. Якщо використовується інший довідковий період, це треба зазначити.
25	Індекс людського розвитку	Індекс є узагальненим показником середніх досягнень у ключових вимірах людського розвитку: довгого та здорового життя, обізнаності та гідного рівня життя.

КЛЮЧОВІ ДОНОРСЬКІ ПРОЄКТИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ ТА ЗАЙНЯТОСТІ

У червні 2023 року Європейська Комісія запропонувала створити спеціальний інструмент фінансування, «Український фонд», для надання послідовної та гнучкої підтримки Україні у 2024–2027 роках у зв'язку із серйозним впливом російської агресії.

Фонд має на меті надати до 50 мільярдів євро у вигляді грантів та кредитів для відновлення, реформ та модернізації України, підтримуючи її рух до членства в ЄС. Програма складається з трьох основних компонентів: фінансова підтримка держави, інвестиційний механізм для залучення державних і приватних інвестицій та технічна допомога. Наразі ЄФО активно працює над тим, щоб забезпечити гарантоване виділення ресурсів на професійно-технічну освіту.

Європейський Парламент та Рада ЄС розглянуть та, можливо, ухвалять цю пропозицію, що стане початком подальших кроків на підтримку України.

Визнаючи ключову роль українських шкіл у формуванні свого майбутнього, ЄС виділив 100 мільйонів євро на підтримку відновлення пошкоджених шкіл.

У грудні 2021 року було підписано фінансову угоду, яка уможливіє позику від Європейського інвестиційного банку на суму в 58 млн євро для розвитку Центрів професійної досконалості. У липні 2022 року Парламент України ратифікував грант на суму у 8,5 млн євро на розвиток професійно-технічної освіти від Інвестиційної платформи сусідства Європейського Союзу.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) досягнув своєї мети — виділити 3 мільярди євро на фінансову підтримку реального сектору економіки України у 2022–23 роках для подолання наслідків російської війни. ЄБРР, найбільший інституційний інвестор України, збільшив свою підтримку після російського вторгнення, зосередивши увагу на енергетичній безпеці, важливій інфраструктурі, продовольчій безпеці, торгівлі та приватному секторі. ЄБРР також співпрацює з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Світовим банком та Банком розвитку Ради Європи з метою посилення інституційної спроможності України та оптимізації процесів закупівель.

У серпні 2022 року було укладено важливу угоду, яка забезпечила отримання 20 мільйонів євро. У проєкті взяли участь Кабінет Міністрів України, в особі Міністерства освіти і науки, Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ) та KfW, Франкфурт-на-Майні. Ця ключова угода є рушійною силою програми професійної освіти та підготовки в рамках Східного партнерства, основна увага в якій приділяється створенню центрів професійної досконалості.

Трирічний проєкт Skills4Recovery, що фінансується урядом Німеччини на суму 10 млн євро, розпочався у вересні 2023 року. Проєкт підтримує розвиток навичок у ключових секторах економіки в шести обраних регіонах (Київ, Львів, Чернівці, Вінниця, Полтава та Дніпро).

СКОРОЧЕННЯ

NEET	Безробітні, які не здобувають освіту або професійну підготовку
PISA	Програма міжнародного оцінювання учнів
USD	долари США
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ДСЗ	Державна служба зайнятості
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄК	Європейська Комісія
ЄС	Європейський Союз
ЄФО	Європейський фонд освіти
МВФ	Міжнародний валютний фонд
МЕРТСГ	Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства
МОМ	Міжнародна організація з міграції
МОН	Міністерство освіти і науки
МОП	Міжнародна організація праці
МСКО	Міжнародна стандартна класифікація освіти
МСПК	Міжнародна стандартна промислова класифікація
НАК	Національне агентство кваліфікацій
НРК	Національна рамка кваліфікацій
НСК	Національна система кваліфікацій
ПТО	Професійна освіта та підготовка
УВКБ ООН	Агентство ООН у справах біженців

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

EU4Digital (2021), доступно за адресою: <https://eufordigital.eu/eu4skills-to-introduce-digital-technologies-and-tools-into-vocational-education-in-ukraine/>

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), *War in Ukraine and inflation slow growth in EBRD regions*, [Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), «Війна в Україні та інфляція знизили темпи зростання в регіонах ЄБРР»], травень 2022 року, доступно за адресою: <https://www.ebrd.com/news/2022/war-in-ukraine-and-inflation-slow-growth-in-ebrd-regions.html>

European Commission (EC), *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION on Guidance for access to the labour market, vocational education and training and adult learning of people fleeing Russia's war of aggression against Ukraine*, [Європейська Комісія (ЄК), Комюніке Комісії щодо Положення про доступ до ринку праці, професійної освіти та навчання, а також навчання для дорослих для людей, що втікають від загарбницької війни Росії проти України], Брюссель, 14 червня 2022 року, доступно за адресою: <https://www.europeansources.info/record/guidance-for-access-to-the-labour-market-vocational-education-and-training-and-adult-learning-of-people-fleeing-russias-war-of-aggression-against-ukraine/>

European Commission (EC), *Ukraine: Commission presents plans for the Union's immediate response to address Ukraine's financing gap and the longer-term reconstruction*, Press Release [Європейська Комісія (ЄК), «Україна: Комісія представляє план негайного реагування Союзу на вирішення фінансової прогалини України та довгострокового відновлення, пресреліз»], 18 травня 2022 року, доступно за адресою: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3121

European Commission (EC), *Questions and answers – A new Ukraine Facility* [Європейська Комісія (ЄК), Питання та відповіді – Новий «Український фонд»], червень 2023 року, доступно за адресою: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/questions-and-answers-new-ukraine-facility-2023-06-20_en

European Commission (EC), *Recovery and reconstruction of Ukraine* [Європейська Комісія (ЄК), «Відновлення та відбудова України»], червень 2023 року, доступно за адресою: [Відновлення та відбудова України \(europa.eu\)](https://recovery-and-reconstruction.ec.europa.eu/ukraine)

European Commission (EC), *NEWS ARTICLE: Commission adopts 2023 Enlargement package, recommends to open negotiations with Ukraine and Moldova, to grant candidate status to Georgia and to open accession negotiations with BiH, once the necessary degree of compliance is achieved*, [Європейська Комісія (ЄК), НОВИНИ: «Комісія ухвалює Пакет щодо розширення 2023, рекомендує розпочати переговори з Україною та Молдовою, надати статус кандидата Грузії та розпочати переговори про вступ із БіГ, щойно буде досягнуто необхідного рівня відповідності»], 8 листопада 2023 року, доступно за адресою: [Комісія ухвалює пакет щодо розширення 2023 року, рекомендує розпочати переговори з Україною та Молдовою, надати Грузії статус кандидата та розпочати переговори про вступ із БіГ після досягнення необхідного ступеня відповідності \(europa.eu\)](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/commission-adopts-2023-enlargement-package-recommends-to-open-negotiations-with-ukraine-and-moldova-to-grant-candidate-status-to-georgia-and-to-open-accession-negotiations-with-bih-once-the-necessary-degree-of-compliance-is-achieved-2023-11-08_en)

EU-UA Agreement [Угода між Україною та ЄС], червень 2023 року, доступна за адресою: [Microsoft Word – Угода про співпрацю в галузі освіти EN Final DOC \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-council/en/press-releases/2023/06/23-06-2023-01)

European Training Foundation (ETF), *Policies for Human Capital Development – Ukraine*. [Європейський фонд освіти (ЄФО), «Політика в галузі розвитку людського капіталу – Україна.»] *An ETF Torino Process Assessment, 2020*, [Оцінка Туринського процесу ЄФО, 2020], доступно за адресою: <https://openspace.etf.europa.eu/blog-posts/torino-process-etf-assessment-ukraine-now-published>

European Training Foundation (ETF), *Content Monitoring Report. VET Reform Progress in Ukraine, April 2021* [Європейський фонд освіти (ЄФО), Звіт про моніторинг контенту. *Прогрес реформування ПТО в Україні, квітень 2021 року*], не опубліковано.

European Training Foundation (ETF), *Content Monitoring Report. VET Reform Progress in Ukraine, April 2022* [Європейський фонд освіти (ЄФО), Звіт про моніторинг контенту. *Прогрес реформування ПТО в Україні, квітень 2022 року*], не опубліковано.

European Training Foundation (ETF), *NQF Inventory Ukraine, September 2021*, [Європейський фонд освіти (ЄФО), Підсумки НРК, Україна, вересень 2021 року], не опубліковано.

European Training Foundation (ETF), *Case Study on The Future of Skills In the Healthcare Sector in Ukraine – draft background note*, [Європейський фонд освіти (ЄФО), «Практичний приклад щодо майбутнього навичок у сфері охорони здоров'я в Україні – проєкт довідкової записки», жовтень 2021 року], не опубліковано.

European Training Foundation (ETF), *Skills and Migration Country Fiche Ukraine*, [Європейський фонд освіти (ЄФО), «Резюме щодо навичок та міграції в країні – Україна»], вересень 2021 року, доступно за адресою: <https://www.etf.europa.eu/en/practice-areas/skills-and-migration>

European Training Foundation (ETF), *The Invasion of Ukraine. The Impact in Numbers*, [Європейський фонд освіти (ЄФО) «Вторгнення в Україну. Вплив у цифрах»], липень 2023 року, не опубліковано.

European Training Foundation (ETF), *Consolidation of Evidence on Active Labour Market Policies and Transition to Work, with focus on skills dimension* [Європейський фонд освіти (ЄФО), «Комплексний аналіз даних щодо активної політики на ринку праці та переходу до трудової діяльності, з акцентом на кваліфікації»], травень 2023 року, доступно за адресою: [Event report Turin ALMP Evidence May 2023 0.pdf \(europa.eu\)](#)

European Training Foundation (ETF), *National Torino Process report* [Європейський фонд освіти (ЄФО), Національний звіт Туринського процесу], травень 2023 року (не опубліковано).

European Training Foundation (ETF), *National Qualifications Framework*, [Європейський фонд освіти (ЄФО), Національна рамка кваліфікацій, вересень 2023 року], не опубліковано.

International Labour Organization (ILO), *Towards an effective, influential and inclusive social dialogue in Ukraine*, Green Paper, June 2020, [Міжнародна організація праці (МОП), «На шляху до ефективного, впливового та інклюзивного соціального діалогу в Україні», Зелена книга, червень 2020 року], доступно за адресою: www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_747455.pdf

International Labour Organization (ILO), *Decent Work Country Programme 2020-2024. Ukraine, 2020*, [Міжнародна організація праці (МОП), «Країнова програма гідної роботи на 2020–2024 рр.», Україна], доступно за адресою: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_774454.pdf

International Labour Organization (ILO), *International Labour Standards: New project signed to assist Ukraine with new labour code and better compliance with International Labour Standards* [Міжнародна організація праці (МОП), «Міжнародні стандарти праці: Підписано новий проєкт, спрямований на допомогу Україні в розробці нового трудового кодексу та дотримання міжнародних стандартів праці»], 9 травня 2023 року, доступно за адресою: [Міжнародна організація праці: Підписано новий проєкт, спрямований на допомогу Україні в розробці нового трудового кодексу та дотримання міжнародних стандартів праці \(ilo.org\)](#)

International Organisation for Migration (IOM), *Regional Ukraine Response, Situation Report*, [Міжнародна організація з міграції (МОМ), «Регіональне реагування на Україну, звіт про ситуацію»], № 21 – 10 червня 2022 року, доступно за адресою: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/situation_reports/file/iom-regional-ukraine-response-external-sitrep-10062022-final.pdf

Joint Government of Ukraine, World Bank, European Commission, and United Nations, *Recovery and Reconstruction Needs Assessment* [Уряд України, Світовий банк, Європейська Комісія та Організація Об'єднаних Націй, «Оцінка потреб на відновлення та відбудову»], березень 2023

року, доступно за адресою: [Україна: Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення | Організація Об'єднаних Націй в Україні](#)

Kyiv Independent, *Ukraine's unemployment rate record high amid war, but labor market recovering in some regions*, [Kyiv Independent «Рівень безробіття в Україні рекордно високий під час війни, але в деяких регіонах ринок праці відновлюється»], серпень 2022 року, доступно за адресою: <https://kyivindependent.com/business/ukraines-unemployment-rate-record-high-amid-war-but-labor-market-recovering-in-some-regions>

KyivPost, *45% of Ukrainians will fall below actual poverty level in 2020*, study [KyivPost, Дослідження «45% українців виявляться нижче фактичного рівня бідності у 2020 році», 18 вересня 2020 року], доступно за адресою: <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/45-of-ukrainians-will-fall-below-actual-poverty-level-in-2020-study.html>

McKinsey, *War in Ukraine: Twelve disruptions changing the world* «Війна в Україні: Дванадцять потрясінь, що змінюють світ», 28 липня 2023 року, доступно за адресою: [Війна в Україні: Дванадцять потрясінь, що змінюють світ – оновлено | McKinsey](#)

Ministry of Education and Science of Ukraine (MoES), *Update reports*, [Міністерство освіти і науки України (МОН), Оновлені звіти], квітень 2022 року, доступно за адресою: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rozpoviv-pro-pochatok-somogo-tizhnya-navchannya-v-umovah-voyennogo-stanu>

Ministry of Digital Transformation, *Ministry of Digital Transformation launched the Dija.Education project* [Міністерство цифрової трансформації, «Міністерство цифрової трансформації запустило проєкт Дія.Освіта»], травень 2023 року, доступно за адресою: [Міністерство цифрової трансформації запустило проєкт «Дія.Освіта» – TechUkraine](#)

Ministry of Digital Transformation, *Education of the Winners* [Міністерство цифрової трансформації, «Освіта переможців»], серпня 2023 року, доступно за адресою: [Освіта переможців: Михайло Федоров та Оксен Лісовий презентували бачення трансформації системи освіти | Міністерство цифрової трансформації \(thedigital.gov.ua\)](#)

Ministry of Education and Science of Ukraine (MoES), *Update reports*, [Міністерство освіти і науки України (МОН), Оновлені звіти], травень 2022 року, доступно за адресою: <https://mon.gov.ua/eng/news/43-tisyachi-devajsiv-dlya-osviti-mon-i-google-uklali-ugodu-pro-partnerstvo>

OCHA Services, *Ukrainian Crisis – Situational Analysis* [Служби УКГП, «Українська криза – ситуаційний аналіз»], 27 березня 2023 року, доступно за адресою: [Українська криза – ситуаційний аналіз 27 березня 2023 року – Україна | ReliefWeb](#)

OCHA, *Ukrainian Crisis Situational Analysis – 31 August 2023* [УКГП ООН, «Ситуаційний аналіз української кризи – 31 серпня 2023 року»], 31 серпня 2023 року, доступно за адресою: [Ситуаційний аналіз української кризи – 31 серпня 2023 року – Україна | ReliefWeb](#)

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), July 2022, '*How vocational education and training (VET) systems can support Ukraine*', [Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), липень 2022 року, «Як системи професійно-технічної освіти (ПТО) можуть допомогти Україні»], доступно за адресою: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/how-vocational-education-and-training-vet-systems-can-support-ukraine-e8e86ce2/>

State sites of Ukraine, Government Portal [Державні сайти України, Урядовий портал], доступно за адресою: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-realizaciyi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti-suchasna-profesijna-profesijno-tehnicna-osvita-na-period-do-2027-roku-i120619>

Ukraine Government Decree No 1619, 09.12.2021

UNICEF (October 2022), *The impact of the war in Ukraine and subsequent economic downturn on child poverty in eastern Europe*, [UNICEF (жовтень 2022 року) «Вплив війни в Україні та

наступного економічного занепаду на дитячу бідність у східній Європі)], доступно за адресою: [The impact of the war in Ukraine and subsequent economic downturn on child poverty in eastern Europe | UNICEF Europe and Central Asia](#)

United Nations (UN) Kyiv Office, *Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment* [Представництво Організації Об'єднаних Націй (ООН) у Києві, «Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову»], березень 2023 року, доступно за адресою: [Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову | Організація Об'єднаних Націй в Україні](#)

United Nations (UN) Kyiv Office, *Human impact of war in Ukraine* [Представництво Організації Об'єднаних Націй (ООН) у Києві, Оцінка впливу війни в Україні на людей], 19 червня 2023 року, доступно за адресою: [Оцінка впливу війни в Україні на людей | Організація Об'єднаних Націй в Україні](#)

United Nations Population Fund (UNFPA), *Ukraine: The impact of the war on women and girls* [Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA), «Україна: Вплив війни на жінок і дівчат»], 25 серпня 2023 року, доступно за адресою: [Україна: Вплив війни на жінок та дівчат \(unfpa.org\)](#)

United Nations Refugee Agency (UNHCR), *Ukraine Emergency* [Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) «Надзвичайна ситуація в Україні»], червень 2022 року, доступно за адресою: <https://www.unhcr.org/ukraine-emergency.html>

Visit Ukraine, *Job search: how the labour market in Ukraine has changed during the war and what will happen afterwards* [Visit Ukraine, Пошук роботи: як змінився ринок праці в Україні під час війни, та що буде після], 19 травня 2023 року, доступно за адресою: [Visit Ukraine – Пошук роботи: як змінився ринок праці в Україні під час війни, та що буде після](#)

World Bank, *Europe and Central Asia Economic Update, Spring 2022: War in the Region, April 2022* [Світовий банк «Оновлені економічні дані щодо Європи та Центральної Азії, весна 2022 року: війна в регіоні», квітень 2022 року], доступно за адресою: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37268>

World Bank, *Review of the education sector in Ukraine: Moving toward Effectiveness, Equity and Efficiency*, World Bank Group, 2019 [Світовий банк, «Огляд сектору освіти в Україні: Рух до ефективності, справедливості та ефективності»], Група Світового банку, 2019, доступно за адресою: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32406?show=full>

World Bank, *Russia's Invasion of Ukraine and Cost-of-Living Crisis Dim Growth Prospects in Emerging Europe and Central Asia* [Світовий банк, «Вторгнення Росії в Україну і криза вартості життя затьмарюють перспективи зростання в країнах із перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії»], 6 квітня 2023 року, доступно за посиланням: [Вторгнення Росії в Україну і криза вартості життя затьмарюють перспективи зростання в країнах із перехідною економікою в регіоні Європи та Центральної Азії \(worldbank.org\)](#)

World Health Organization (WHO), *Emergency in Ukraine: external situation report #15* [Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) «Надзвичайна ситуація в Україні: зовнішній звіт №15»], опубліковано 16 червня 2022 року: звітний період: 2–15 червня 2022 року, доступно за адресою: <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-EURO-2022-5152-44915-65074>